

Foaia Diecezană

Organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Prețul abonamentului:</p> <p>Pe un an 240 Lei Pe jumătate de an 120 Lei Pe un pătrar de an 60 Lei Un număr 5 Lei Pentru străinătate pe un an . . . 300 Lei</p>	<p>APARE DUMINECA</p> <p>Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacției „Foaia Diecezană”, iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrațiunii „Tipografia și Librăria Diecezană” în Caransebeș.</p>	<p>Prețul inserțiunilor:</p> <p>Pentru publicațiuni oficiale, concursuri edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei</p>
--	---	---

Cârmaciul Țării

Celebrul romancier I. Bojer are în „Ultimul viking” un personaj de o epică frumusețe.

In mâna acestui viking corabia este un instrument docil care execută tot ce rațiunea marinarului sau capriciul valurilor impun.

Urgia elementelor naturii pentru el nu sunt decât prilejuri de verificare a capacității lui, demnă de peana celui mai dibaciu scriitor al timpurilor noastre.

La acest viking m'a săltat gândul în momentul când am ascultat apelul rostit în fața microfونului de Majestatea Sa Regele nostru Carol al II-lea.

O elemntară delicatețe ne oprește să comentăm Apelul Regal.

Dar o credincioasă dragoste pentru Patrie și Regele ei ne îndeamnă să dăm expresie ecoului pe care Apelul Regal l-a produs în inimile noastre.

Trăim vremuri epocale, de schimbări și prefaceri radicale. Țara noastră este în fața unui viitor pe care nimeni nu-l poate descifra. Prin prisma realităților judecând, viitorul ne va pune la oarecari încercări.

Cum putea atunci Regele Țării să pri-

vească liniștit și calm semnele timpului, dacă — înțelegându-le — nu ar fi căutat să ajute deslegarea lor spre binele poporului nostru?

Cum putea El să se prezinte înaintea misterioaselor porți ale viitoarei Europe astfel decât ca stăpân desăvârșit al inimilor acestui popor.

Regele nostru și-a plecat urechea asupra poporului român, i-a ascultat bătăile inimii și, ca Suveran înțelept, a luat în grija Lui destinele Neamului...

Grupând pe toți Români în jurul Său, prin acel curajos Partid al Națiunii, Majestatea Sa Regele Carol II a solidarizat toate conștiințele românești în vederea salvării Patriei.

De-acum ne poate cere tuturora: muncă, fapte, realizări. Timpul vorbelor și al măruntelor socoteli a trecut ca un vis urât, de-acum a sunat ceasul deșteptării.

Marea vieții e agitată, fiecare își îndreaptă privirile spre cârmaciul. Dar cârmaciul năi trebuie să fie secondat de toți cei ce doresc salvarea ei. Deci, fiecare la munca sa, la postul său, la datoria sa. Numai așa făcând, vom ajuta pe Marele Cârmaciul să treacă vâltoarea ce ne pândește.

M. S. REGELE CAROL AL II-LEA.

Starea culturală a preoțimei române din Transilvania, în sec. XVI-XX.

De: **Protopop Gh. Cotoșman.**

(Continuare)

IV.

În cele mai multe cazuri, cauza ignoranței preoților noștri a fost sărăcia. Faptul este adevărit și verificat de generalul *Rabulin*, care într-o scrisoare către guvernul ardelean din 14 Noem. 1698, afirmă că „preoții români pătinesc de sărăcie astfel încât traiul vieții și-l câștigă mai mult cerșind decât predicând”¹.

Cu toată sărăcia și lipsa, preoțimea română n'a încetat în timpul liber să se cultive și mai ales n'a încetat să soarbă cu nesaț învățătura mântuitoare a învățăturilor dumnezeiești, și să predice cu timp și fără timp învățătura creștină în limba înțeleasă de popor, adică în limba românească. În vreme ce eroica preoțime românească făcea *misionarism ortodox și național*, preoțimea privilegiată și îmbuibată a asupritorilor noștri onora timpul în trândăvie și petreceri zgomotoase, pierzătoare de suflet. „Diplomatul iezuit *Possevino*, în descrierea Ardealului, ne spune la 1584 că preoții calvini și catolici de atunci beau și mânâncă și nu-și bat capul cu chemarea lor apostolică”².

Din motive ușor de înțeles streinii nu de puține ori se străduiau să pună în lumină defavorabilă starea culturală a preoțimii noastre, prin insinuările „pline de dispreț și de răutate” lăsate în diferite cărți la adresa acestei preoțimi. Să nu se uite însă că lipsuri de asemenea natură „erau destule în timpurile vechi și la alte popoare socotite azi ca luminate. Astfel însuși *Martin Luther*, după ce a vizitat pe consăngenii săi din principatul Saxoniei, spunea că oamenii din popor nu știu aproape nimic despre învățăturile creștine, nu se botează și nu se împărtășesc de sfintele taine, nu știu nici Tatăl nostru, nici Credeul, nici cele 10 porunci; ci trăesc ca dobitoacele necuvântătoare”³.

Petru Maior, în *Istoria pentru începutul Românilor*, scrie că „învățătura, știința nu e mai puțină în clerul Românilor din Ardeal decât în clerul papistașilor unguri din Ardeal”⁴. Constatarea aceasta, făcută în deplină cunoștință de cauză de istoricul nostru Maior, este mai mult

decât măgulitoare pentru preoțimea noastră, care cu toate persecuțiile la care a fost supusă, cu toată sărăcia în care trăia și cu toată lipsa de școale, nu numai că nu era mai prejos, dar chiar de multe ori a rivalizat, în știință și învățatură, cu preoțimea catolică și calvină ungurească și săsească, încărcată de privilegii, pusă la adăpostul grijilor materiale, și trecută prin filiera înaltelor școale de cultură teologică și filosofică din Sibiu, Alba-Iulia, Cluj, Cenad, Strigoniu, Timișoara, Budapesta și Viena. Dintre școalele teologice catolice cea mai veche a fost cea din *Morisena-Cenad*, înființată de italianul *Gerardus* (Gellért) primul episcop catolic al Morisenei, între anii 1036-1040, alături de, sau în mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul, luată volnicește dela Episcopul și călugării ortodocși români, strămutați apoi în mod forțat la mănăstirea ortodoxă din *Orosłamoș*, zidită de generalul român trădător *Cenad*, după biruința lui asupra principelui român al Banatului Optum⁵).

Unele din aceste școale teologice sau Seminarii, așezate în centre și regiuni curat românești, cum a fost cea din Cenad, aveau un caracter curat misionar, urmărind un îndoit scop: întâiu să atragă în ele elementele necatolice, în special pe românii ortodocși, și al doilea să cultive terenul pentru câștigarea de prozeițiți. Românii, în general, s'au simțit prea puțin atrași spre aceste școale teologice streine în cari li se încorseta limba și legea.

Iezuitul *Possevino* „dorea să ducă copiii valahilor în seminarul din Vilna și în altele, ca prin acești convertiți să facă propagandă apoi între Români”⁶. Puținii Români cari au frecventat seminariile catolice până în veac. 18-lea fiind convertiți la catolicism, deslipindu-se de biserica strămoșească au fost perduți și pentru neamul românesc. Așa se pomenește de *Gh. Buitul*, care plecând la învățatură în Viena și Roma a ajuns preot romano-catolic la ungurii și sașii din Alba-Iulia, unde în anul 1636 a tradus în românește — cu gândul de a catoliciza pe români — Catechismul lui Canisius; apoi de *Gavril Ivul* (1619-1678) din Caransebeș, devenit călugăr iezuit învățat și profesor în Viena⁷. „La Roma au mai studiat și acești „studenți” din Ardeal din „părinți eretici”: *Ioan Vaida* (finea sec. 16) și *Francisc Albinus* (la începutul sec. 17) convertit la Cluj, unde a studiat gramatica”⁸.

(Urmează)

1) Dr. Ioan Lupaș, op. c. p. 88.

2) *Fontes rerum Transylvanicarum*, III Budapesta, 1913, p. 196, la Ștefan Meteș, op. c. pag. 487 nota 2.

3) Ioan Lupaș, op. c. p. 88-89.

4) Aurel Mureșianu, Protopopul ortodox al Făgărașului Gh. Petrașcu (1734-1800) și biblioteca sa, în „Gazeta Cărților” din Ianuarie 1935.

5) Iuhász Kálmán: *A Csanádi Püspökség története*, Mako, 1930, p. 66.

6) Cf. Veress, *Fontes rerum Trans.* III p. 199, la Meteș op. c. p. 264.

7) *Dacoromania* III p. 789-91; IV p. 120, la Meteș op. c. p. 264.

8) Cf. Veress, *Matricula et Acta Hungarorum in Universitatibus Italiae Studentium*, Budapesta 1917. p. 8, la Meteș, op. c. p. 264.

Uniația în Banat până la înființarea episcopiei Lugojului.

După ce la 9 Maiu 1688 Ardealul trecu în stăpânirea Habsburgilor ¹⁾ cea dintâiu grijă a noii stăpâniri e să înceapă propaganda de catolicizare, crezând că deîndată ce populațiunea noilor teritorii vor avea aceeași religie cu împăratul vor fi mai ușor de stăpânit și loialitatea noilor supuși va fi cu mult mai sigură. Acesta e un motiv al acțiunii de catolicizare întreprinsă de împăratul Leopold I în Ardeal. Al doilea motiv e tendința cunoscută a papalității de a câștiga orientul ortodox pentru catolicism cu ajutorul, la început al statului maghiar apostolic și mai apoi cu ajutorul prea catolicei case de Habsburg.

Propaganda începe întâiu în ținuturile marginase iar dela anul 1693 chiar în Ardeal ²⁾. Că această propagandă n'a fost zadarnică și că sămânța aruncată de Iezuitul Paul Barangi ³⁾ a căzut în pământ prielnic ne dovedește faptul că numai după patru ani vlădica Teofil (1692-97) cade în cursă, iscălcind cu protopopii săi între cari însă nu se găsea nici un bănățean ⁴⁾, o declarație de unire, care e drept n'a avut urmări imediate ⁵⁾, dar peste un an și jumătate în sinodul din 7 Oct. 1698 ⁶⁾ protopopii apostatați ai trădătorului Atanasie încheiară unirea în mod definitiv desăvârșindu-o prin actul instalării celui dintâiu episcop uniat din Ardeal, la Alba-Iulia, în ziua de 25 Iunie 1701 ⁷⁾. Astfel prin politica de divide et impera a Habsburgilor, Românii din Ardeal sunt împărțiți în două tabere adverse, cari vor sta într'o luptă neconținută una cu alta, deoparte noii prozeliți cu zelul caracteristic unei astfel de categorii de credincioși, vor căuta să impună uniația tuturor ortodocșilor din Ardeal și mai apoi din Banat; pe de altă parte ortodocșii își vor apăra cu dârzenie credința strămoșească în care s'au născut și în care doreau să moară. Drept sprijin în lupta aceasta fratricidă uniației aveau de partea lor oficialitatea, interesată în gradul cel mai înalt la menținerea și răspândirea uniației ⁸⁾, iar ortodocșii nu aveau de partea lor decât credința pe care erau hotărâți să o aperse până la ultima picătură de sânge. D-l prof. S. Dragomir a descris într'o operă monumentală,

citată și aci, suferințele îndurate de ortodocșii din Ardeal în sec. XVIII pentru apărarea credinții lor. Eu voi încerca în acest succint articol să descriu mersul propagandei uniate din Banat în sec. XVIII și întâia jumătate a sec. XIX când ea s'a manifestat cu mai multă virulență, prin acte de guvernământ și silnicii. Expunerea mea o voi face în mod cronologic începând dela cucerirea Banatului de către Austrieci până la 1853, data înființării episcopiei uniate a Lugojului dată care marchează ultimul act de guvernământ *mai însemnat*, în sprijinul propagandei catolice la noi. Perioada dela 1853 până azi aparține istoriei proprii a episcopiei Lugojului în care se lucrează la răspândirea uniației în Banat tot prin mijloacele vechi și care deci nu mai aparține subiectului nostru.

Ca și în Ardeal, așa au procedat Austriecii și în Banat, care de îndată ce ajunse sub jurisdicția ierarhiei sârbești lepădă cu totul calvinismul aparent adoptat în sec. XVI pentru a reveni la cea mai sigură și pură ortodoxie ⁹⁾. Indată după cucerirea lui la 1718, încep să ia măsuri grabnice pentru a începe propaganda catolică și pentru a întări catolicismul însuși care erau acum aci cu totul decadent. Prin rescriptul dat încă din 7 Oct. 1717, Carol VI ordonă creierea unui colegiu de Iezuiți la Timișoara, cece se și realizează nu peste multă vreme, căci la 2 Februarie 1718 îl și găsim aici pe Lorenzo Pez ¹⁰⁾ însărcinat probabil să pregătească terenul. Iezuiților li se cedează cea mai spațioasă moschee din Timișoara pentru a le servi de biserică parohială și catedrală a reînviatelor dieceze a Cenadului. O altă moschee fu cedată Franciscanilor cari trimiseră îndată misiuni la Lugoj și Panciova, iar călugării acestui ordin din provincia bulgărească întrețineau o misiune la Caransebeș. ¹¹⁾

La 5 Februarie 1720 Carol VI ordonă ca în slujbele de stat să se numească numai funcționari catolici ¹²⁾ iar coloniștii deasemenea să se recruteze numai dintre catolici ¹³⁾. La 1726 se înființează la Timișoara chiar un liceu catolic condus de Iezuiți ¹⁴⁾ ca astfel și prin școală să se facă prozeliți după exemplul activității trecute a calvinilor. Mai târziu și episcopiile ortodoxe româno-sârbești din Banat trebuiau să contribuie din avutul lor la înființarea și întreținerea de școli similare cu scop de prozelitism. ¹⁵⁾ Tot

1) S. Dragomir: Desrobirea religioasă a Românilor din Ardeal și Ungaria. Sibiu I 1920 II. 1930 I. p. 1.

2) Al. Pop: Desbinarea în biserica Românilor din Ardeal și Ungaria. București 1921. p. 10-20.

3) S. Dragomir o. c. p. 7.

4) N. Iorga: Istoria Bisericii Române II. p. 37.

5) S. Dragomir o. c. I. c.

6) Al. Pop. o. c. p. 35-38.

7) S. Dragomir o. c. I. p. 36-37.

8) Idem o. c. I. Anexe 39, 41, 49, 50 etc.

9) N. Iorga o. c. II. p. 37.

10) Dr. Gh. Popovici: Istoria Românilor Bănățeni. Lugoj 1904 p. 305.

11) Fr. Grisellini: Istoria Banatului Timișan. București 1926. p. 112.

12) Dr. Gh. Popovici o. c. p. 307.

13) Idem o. c. p. 311.

14) O. Ghibu: catolicismul unguresc în Transilv. p. 192.

15) Idem a. c. p. 192.

Carol VI decretă la 1732 că ortodocșii sunt obligați să respecte sărbătorile catolicilor când locuiau împreună cu aceștia, decret care fu publicat în Banat la 1747, dar fiindcă se vede că nu era respectat, la 1755 Maria Terezia dictează pedepse severe pentru cei ce nu-l vor respecta de acum înainte.¹⁶⁾

Pr. Constantin Târziu.

(Urmează)

Din activitatea unei societăți.

Onorată adunare generală,

În baza dispozițiilor statutare, Comitetul Societății noastre are onoarea a prezenta Onoratei Adunări generale despre munca desfășurată în cursul anului 1939 următorul:

Raport General.

Comitetul Societății noastre întrunindu-se în cursul anului expirat în ședințe s'a ocupat de acele probleme ale sufletului creștin, cari pun în aplicare principiile înalte de morală și viață religioasă așa precum le aflăm în învățăturile de credință ale Bisericii noastre precizate în sfânta Evanghelie despre viața și faptele Domnului nostru Iisus Christos.

Iisus Christos n'a venit în lume pentru ca noi oamenii să-i admirăm mărirea Lui, ci ca să ne slujească, iar noi să-i urmăm exemplul Lui. El a fost cu adevărat exemplu de iubire și ascultare de Dumnezeu. Porunca cea dintâi și cea mai mare este să iubești pe Domnul Dumnezeu mai mult ca orice din lumea aceasta. Domnul nostru Iisus Christos prin propovăduirea învățăturilor Lui, nu numai că ne-a sfătuit să împlinim această poruncă ci a și viețuit amăsurat acestei porunci.

Ca prunc de 12 ani a fost pierdut de părinții Săi, cari căutându-l abia după 3 zile l-au aflat în biserica din Ierusalim, unde certându-l de ce li-a făcut aceasta? El a răspuns: „Nu știți voi, că în cele ce sunt ale Tatălui meu să cade să fiu și eu?“ Iar cel din urmă cuvânt de pe cruce a fost: „Tată, în mâinile Tale dau Duhul meu!“

Din toate se vede că El a început Dumnezeu, a sfârșit cu Dumnezeu și așa i-a fost toată viața cu Dumnezeu și în Dumnezeu. În această ascultare de Dumnezeu a viețuit, în aceas-

ta ascultare de Dumnezeu a și vorbit. „Nu pot face dela mine nimic ci tot ce pot îmi este dat mie dela Tatăl meu cel din Ceriuri.“

Nici de moarte nu s'a ferit Iisus. Și atunci de pe Cruce a zis: „Să nu golesc eu oare paharul pe care mi l-a dat Tatăl meu?“ Cu neșpusă răbdare a suferit ne mai pomenitele dureri, chinuri și moarte pentru ca să ne mântuim noi.

Pentru aceea și noi vecinic mulțumitori, vecinic recunoscători, ne apropiem în fiecare an în săptămâna Patimilor de sfântul Său mormânt îngenunchind și preamărind pe Dumnezeu întru așteptarea sfintei Învieri.

Iar, aceia, cari au ostenit în săptămâna Patimilor pentru înfrumusețarea sfântului Său mormânt să aibe mângâierea și mulțumirea de a fi săvârșit una din cele mai plăcute tapte lui Dumnezeu, amintindu-și de cuvintele din predica de pe munte a lui Iisus unde zice între altele: „Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în Ceriuri“.

Chestia săracilor la alții. Anglia este vestită în cece privește milostenia. Un Englez zicea că nimic nu cauzează vizitatorilor o mai bună idee despre isvoarele noastre de ajutorare a săracilor și o mai mare admirație pentru întrebunțarea lor, ca mărnimioasele donațiuni și bogatele legate prin care se caută a se veni în ajutor mizeriei. Dar noi Englezii, cari mai bine cunoaștem împrejurările la noi decât acei vizitatori streini, suntem de altă părere. Este foarte dubios a se ști dacă această milostenie este aducătoare de bine, căci dacă milostenia nu se face cu mare și bună chibzuială ea poate să aducă mai mult rău decât bine.

Dacă milostenia ar avea cu adevărat bunul efect de a îmbunătăți soarta săracilor atunci Londra ar trebui să fie astăzi cel mai fericit oraș din lume, căci aici în fiecare an se cheltuiesc pentru scopuri de binefacere câte trei milioane de Pence. Ar trebui deci să credem, că dacă în Londra se cheltuiesc trei milioane de Pence în fiecare an pentru scopuri de binefacere, n'ar trebui să mai existe mizerie. Dar cu toate aceste sume cheltuite mizeria în loc să scadă, ea crește tot mai mult. Tocmai pentru că împărțirea acestor ajutoare nu se face cu chibzuială. Lumea săracă, căreia ise vine în ajutor nu-și mai bate bate atâta capul cu munca, ci să lasă în nădejdea milei. Și așa prin o astfel de milostenie se sprijinește lenea și în loc de îmbunătățire se face mai multă stricăciune.

Chestia săracilor la noi. La noi milostenia se prezintă cu totul în altă formă. Publicul caransebeșan deși foarte darnic în cece privește opera de binefacere căci prin colectă se ajunge

16) G. Barițiu: Părți alese din istoria Transilvaniei I. p. 407—408.

la rezultate destul de satisfăcătoare, totuși nu putem împărți astfel de ajutorare precum ar dori-o săracii noștri, sau precum am dori-o noi.

Pornind însă din punctul de vedere că toată lumea creștină așteaptă cu bucurie sărbătoarea Nașterii Domnului și se pregătește să o serbeze cu toată sfințenia sufletului creștin deosebit de toate celelalte zile. Deosebit în haine, deosebit în mâncăruri și deosebit în felul de a petrece această zi.

Noi, în ajutorarea săracilor noștri ne mărginim la aceea, de a le da și lor posibilitatea de a se hrăni mai bine sau a se simți mai bine în acele zile și a se bucura și ei cu toată lumea creștină de venirea Mântuitorului. Adevărat că ajutorul nostru este mic și neînsemnat, căci e prea mare numărul săracilor în proporție cu ce se poate aduna, dar o facem din toată inima și din iubire către Domnul nostru Iisus Christos.

Dealtfel putem zice că anul expirat 1939 a fost și pentru Societatea noastră un an greu. Din cauza excepționalelor împrejurări ivite în țară, Comitetul Societății noastre în una dintre ședințele sale a adus hotărîrea ca să se abțină de la întreprinderea unei colecte în scopul ajutorării săracilor noștri pe Crăciun, ci să se ridice banii de lipsă în acest scop din „Fondul Milelor“. Apropiindu-se însă timpul executării acestei hotărîri membra din comitet, doamna Riți Sciopon, căreia îi părea rău ca „Fondul Milelor“ să fie atins, a cerut o listă de colectă și în binevoitoarea tovarășie a doamnei Zoe Pop, au plecat să colecteze bătând la ușile binevoitorilor donatori realizând astfel frumoasa sumă de Lei 8.060. Și așa mulțumită doamnelor Riți Sciopon și Zoe Pop, s'au putut împărți de ajutoare pe Crăciun pe lângă săracii noștri și unele familii de ale concentraților.

În total au primit ajutoare 52 săraci și anume 9 săraci mai nevoiași câte Lei 200 unul și 43 săraci câte Lei 130 unul.

Aceste rezultate vor fi ele satisfăcătoare, dar sunt rezultate cu caracter material. Rezultate de caracter spiritual, care ar trebui să caracterizeze o societate religioasă ortodoxă, nu putem înregistra, pentru că împrejurările timpului mai recent în viața societății noastre, nu permit o viață spirituală mai rodnică.

Cutiile de milostenie. În cartea „Caractere morale“ între exemplele adunate de profesorul Ioan Popea aflăm unul din care reiese învățătura că fericirea bogățiilor nu consistă în averea lor ci în binele ce-l pot face cu averea lor.

Aflăm aci că un negustor foarte bogat a avut o serbare familiară la care a chemat pe toți prietenii săi, cam 30 la număr. Soția lui ar fi

voit între alte mâncări bune să aducă la masă și o mâncare foarte rară, anume păstrăvi. Fiind însă în părțile acelea păstrăvii foarte scumpe, adevărat păstrăvul și galbenul n'a cutezat să cumpere înainte de a se fi înțeles cu soțul ei. Acesta zise: „Putem face și cheltuiala asta, că avem de unde, dar mă tem de păcat. Gândește câți săraci și lipsiți am putea noi ajuta cu banii ce i-am da pentru păstrăvi?“

Deci sosind ziua sărbării negustorul puse pe masă un blid acoperit. Iar în decursul mâncării negustorul povesti prietenilor săi ce avea de gând să facă soția sa. Le aminti și prețul păstrăvilor. Zicând acestea descoperi blidul și zise: „În locul păstrăvilor am aci 30 de galbeni. Vă rog luați fiecare câte unul și-l dați unui sărac“.

Toți prietenii îl laudară pentru ideea cea bună car unul dintre ei zise că n'ar fi rău dacă fiecare dintre noi ar mai pune câte un galben către cei din blid, că în chipul acesta se vor putea împărți mai mulți săraci. Toți se învoiră și așa făcură.

Societatea noastră a pus cu îngăduința autorităților bisericești cutiile de milostenie la ușile bisericii. Sfânta biserică fiind ea și maica săracilor, căci îi vedem adunându-se la ușile ei tinzând mâna după câte un leu. Văzând credincioșii scopul cutiilor de milostenie dela ușile sfintei biserici, se milostivesc și aruncă și în ele câte un leu doi.

Astfel în anul expirat s'au ridicat din acele cutii suma de Lei 1040. Fie spre sănătatea și bunăstarea celor ce s'au milostenit și au dăruit.

Invitări. Societatea noastră fiind invitată a luat parte prin delegație:

La ciclul de conferințe aranjate de Corpul profesoral al Academiei teologice ort. rom.

La întâmpinarea rămășițelor pământești ale Înalt Prea Sfințitului și Prea fericitului Patriarh Dr. Miron Cristea la gara Caransebeș, chemare din partea Onoratului Consiliu eparhial ort. român a Caransebeșului.

La ciclul de conerințe și ședințe aranjate de Asociația „Astra“ despărțământul Caransebeș.

La șezătorile aranjate de Școala de inițiere a Serviciului social în Caransebeș.

Membrii Societății. Cu finea anului 1939 Societatea noastră a numărat 529 și anume:

28 membrii fondatori pe viață cu taxa de lei 500.

173 membrii fondatori cu taxa anuală de lei 40.

257 membrii ordinari, numai femei, cu taxa de lei 10.

47 membrii aderenți, numai bărbați, cu taxa de lei 12.

24 membrii minori cu taxa anuală de lei 6.

Morții noștri. Cu adânci sentimente de pietate slăvim memoria membrilor cari în cursul anului expirat au trecut la cele vecinice, anume: Maria Bărac, Ioța Țăranu și Ioan Fârdianu.

Averea societății. Incât privește averea societății, bilanțul împreună cu toate conturile și bugetul urmează a fi prezentat prin raportul financiar.

Acestea sunt în trăsături generale realizările Societății noastre în cursul anului expirat 1939 pe care avem cinstea a le prezenta Onoratei Adunări generale, exprimând călduroase mulțumiri tuturor binevoitorilor sprijinitori și conlucrători pentru care rugăm Onorata Adunare generală se acorde binevoitoarea descărcare.

Elena Bijiu.

Banatul și Problemele lui

I.

Banatul și Natalitatea

Despre natalitatea bănățeană s'a scris mult, atât în limba noastră cât și altele, streine, arătându-se prin cifre dureroase, adevărata stare de lucruri, dându-se soluții raționale pentru remedierea răului, dar neajungându-se la rezultatul dorit.

Pentru ce nu s'a ajuns — la scopul ținut — voi încerca prin unele constatări personale, controlate cu datele oficiale, să le expun în articolele ce vor urma. Acum însă, să încerc să prind în cuvinte, tragedia spre care se îndreaptă satele noastre bănățene în general și, să exemplific cele relatate cu date luate din viața satului în care Dumnezeu prin Voia Sa m'a pus păstor sufletesc.

Toate sfaturile ce s'au dat de oameni cu răspundere ai locului, toate conferințele preoțești organizate în Banatul durerilor fără glas pentru acest scop, pe vremuri de către în Dumnezeu adormitul Episcop Grigore al Aradului, s'au lovit de nepăsarea și neascultarea celor interesați. Nu vroiau să își amintească de cuvintele lui Dumnezeu, spuse celor dintâiu oameni: „Creșteți și Vă înmulțiți și stăpâniți pământul,” uitând că, Domnul Dumnezeu este stânca veacurilor (Isaia 26) și „Cei se 'ncred" în Domnul sunt ca muntele Sionului, care nu se clatină ci stă întărit pe vecie. (Psalm 124 vers 4).

Cât de nenorociți erau în primele timpuri ale creștinismului, cei ce n'aveau copii și, ce mândrie simțeau matroanele romane când în

locul podoabelor — ce în zilele noastre nu pot fi înlocuite prin nimic — își arătau odraslele lor.

Căsătoria — mijlocul de perpetuare a speciei — nu mai este astăzi, în cinstea ce i se cuvine „Taina aceasta mare“ (Sf. Apostol Pavel în Efes. 5 v. 32) a ajuns pentru mulți în decursul vremii, ce curge fugarnic ca valul, în valorile veciei, o simplă formalitate.

În anul 1837, în satul unde păstoresc, numărul celor născuți era de 26 și al deceselor de 15 deci, un spor de 11 suflete. După una 100 de ani, adecă în 1937, s'au născut 16 și au murit 24, rezultând un deficit de 8 suflete și, mersul viitor al mișcării demografice din sat, ne distruge orice urmă de optimism.

Acum una 100 de ani, când luxul distrugător de morale și familie, încă nu pătrunsese în satele noastre și credința întradevăr era vie și își manifesta roadele ei, în orice ocaziune, natalitatea era mai mare decât în secolul electricității și al copilului — cum a fost numit în limbajul pedagogic de Ellen Key.

Și la fel dacă nu și mai rău se prezintă situația în majoritatea satelor noastre.

Cauzele sunt multe și diferite. Voi reveni asupra fiecărei din ele.

Di. Dr. Ioan Gaita în cartea Sa „La Dépopulation du Banat Roumain¹⁾“ enumără printre alte cauze de ordin igienico-medical și pe aceea a propagandei neo-malthusienne²⁾, care dă cunoștințele necesare pentru evitarea fecundației și, ideile răspândite de Uniunea Sovietelor, asupra dreptului femeilor asupra corpului lor³⁾.

Ambele au prins rădăcini, mai ales în populațiunea semicultă a orașelor și satelor noastre. Dea mai importantă cauză a depopulării rămâne — orice s'ar spune — slăbirea sentimentului religios fapt amintit și în cartea despre care vorbeau mai sus, precum și neglijaarea sufletului.

Astăzi — mai ales — „trebuie să se recunoască, că singura putere care poate să hotărască, de viața lumii, este puterea sufletească⁴⁾ Viața popoarelor este din nou prețuită, după însușirile sufletești cu care vine pe lume..., fiecare popor merge pe drumul potrivit mijloa-

1) Docteur Jean Gaita „La Dépopulation du Banat Roumain“. Paris 1936.

2) Op. cit. La propagande néo-malthusienne facteur facilitant l'acquisition des connaissances nécessaires pour éviter la fécondation, page 22.

3) Les idées répandues par les Soviets sur le droit de la femme de disposer de son corp. op. cite. (aq. 22).

4) „Românismul“ de dl Prof. C. Rădulescu Motru.

celor sale sufletești. Experiențele cele mai bine controlate, au scos în evidență rolul hotărîtor al sufletului.

Între aceste experiențe, tocmai cea pregătită în Rusia, în revoluția pregătită și realizată de teoreticienii socialiști, este mai convingătoare. Dispozițiile și virtualitățile sufletești ale popoului erau socotite drept vanități negliabile și toată atenția lor, era îndreptată asupra mașinismului, începând însă cu 1934, toată grija lor se îndreaptă spre sufletul muncitorului, înlocuind vechiul ideal „Mașinismul” cu Stakhanorismul.

(Stakhanorismul este triumful caracterului sufletesc asupra mașinismului⁵).

Sufletul românesc, după cum spunea odinioară poetul durerilor ardeleni, într-o cuvântare ținută în fața Majestății Sale Regelui Carol al II-lea acum 10 ani în — Grenobla României, cum potrivit îl numește Dl. Profesor Universitar I. Simonescu — Caransebeș, nu e ca al popoarelor îmbătrinite, o nouă plivă, în care dorm liniștite moaștete străvechi, înfășurate în glorie apuse. Inchegați de curând, noi avem tot neastâmpărul creator al energiilor nedospite încă.

Dând cuvenită atenție, sufletului, întărind sentimentul religios, prin vorbă și faptă, vom da lovitură decisivă acestei — importate — plăgi bănățene.

Iar în caz că vom continua mereu cu sfaturi, cu literatură siropoasă, fără a pune pe primul plan de activitate reînvierea vieții religioase — făcând cinste cărjei episcopale și nu rușine — ne vom trezi, că nu mai avem feciori destui cere să ne apere averea și hotarele. Streinii ne vor cutropi și vom dispărea după fața pământului, cum au dispărut atâtea neamuri mari⁶). Drept aceia, până nu este prea târziu, să ne curățim pe noi de toată stricăciunea sufletului și a trupului, făcând sfințenie întru frica lui (II Cor. 7 v. 1).

Petru P. Boeriu.

5) „Românismul”, d-lui Prof. C. Rădulescu Motru.

6) Dr. Grigorie Gh. Comșa episcopului Aradului „Păcatul lipsei de Prunci” Tiparul Tipografiei Diecezane Arad pag. 28.

„Am rătăcit timp de aproape 7 ani” ...

Ce grele, ce adânci și semnificative au fost aceste cuvinte în momentul când le-a șoptit în duioșie — cu buzele arse, cu sufletul în căință — aceea care sta pe patul suferințelor grave, pe patul de moarte. În acele momente de tăcere adâncă bătrâna Eva Bombescu și-a analizat stările sale sufletești de neliniște, așteptând din zi în zi ca sufletul său să intre pe porțile cerului înalt.

Sufletul îi era în clocot, în durere, în neliniște, în suterință amară, căci trebuia să-și facă balanța faptelor sale, ce veneau nenumărate înaintea ochilor ei aproape stinși. Văzând că în curând se va deschide drumul cel nou, ce duce sigur spre judecata divină, întreg firul vieții sale s'a desfăcut depe ghemul ce numără 67 ani și conștiința îi aducea în față fapte pe care demult ar fi vrut să le îngroape în noianul de veci, ar fi vrut să le uite, să uite și „cei 7 ani de rătăcire”... „în legea baptistă.” Credea muribunda că va fi judecată aspru în lumea cealaltă dacă nu va muri în legea ortodoxă, lege, care i-a îndreptat primii pași ai copilăriei spre biserică din deal — a Botineștilor — a părinților săi, care stă blândă la răscrucea din sat, unde astăzi răsună convingător glasul părintelui Rațec.

Spune bătrâna, ușurându-se de păcate, ea ca și ceilalți 6 reveniți, tot prin cuvântul cel tare dar blând și convingător al părintelui Rațec — spune în fața autorităților comunale — chemate la căpătâiul său „Recunosc că am greșit și păcătuit prin trecerea la învățătura baptistă, în care am rătăcit timp de aproape 7 ani, până când am ajuns să cunosc pe părintele Iosif „Rațec”....

Și, spunea mai departe cu ochii în lacrimi de bucurie, că și-a găsit ușurarea pe care o căuta: „Sunt convinsă... Mă reîntorc la credința creștină ortodoxă în care am crescut; și, făgăduiesc astăzi în fața lui Dumnezeu, a sfintei Cruci și a celor de față că voi păzi învățăturile ei... Și mai recunosc că falsă este învățătura baptistă, iar cuvântătorii ei sunt profeți mincinoși”...

În tremuratul buzelor sale arse, cu sufletul împăcat, cu gândul spre cer, printre șoapte spunea: „se poate mântui și sufletul meu cel plin de păcate”; Spunea întocmai ca dreptul Simion „Acum slobozește Doamne pe robul Tău în pace..”

Pentru unii, fără suflet românesc și convingere creștină, această mărturisire e un fapt de nimic; iar pentru alții, e un fapt de conștiință curată, conștiință de Român.

Și iată pentruce: Știm că la baza conștiinței acestui neam a fost totdeauna: credința noas-

tră creștină ortodoxă. La lumina ei caldă s'a dospit încet, dar sigur, ideea de neam și conștiința unității lui.

Și cum dușmanii acestui neam au căutat pe orice cale, ca și prin sectele religioase să ne despartă, slăbindu-ne, ca ei să poată trage foloase, se cuvine astăzi să ne bucurăm că mai avem preoți — cum este părintele Iosif Rațec din Botinești — care luptă pentru readucerea celor rătăciți, întărindu-ne într'o credință în care se ascunde tainic ideea de neam.

Apoi, conștiința muribundeii în cauză este conștiința tuturor celor ce și-au pierdut credința în Dumnezeu, e conștiința tuturor ateilor ce ajung în cele din urmă, pe patul de moarte, să-și facă balanța tuturor faptelor, când află că în afară de judecata conștiinței lor, care-i pedepsește pe pământ, mai este și judecata Dumnezească. Deaceia, în ultimul moment chiamă în ajutor puterea divină căreia se închină și spun, cu ochii căinței în lacrimi: „Acum slobozește Doamne pe robul tău în pace.“

Inv. Ioan Enășescu.

Ș T I R I

Investirea P. S. Sale Păr. Episcop Vasile al Timișoarei. P. S. Părinte Episcop Vasile a călătorit Joi la București în vederea investirii P. S. Sale ca Episcop al Timișoarei. Investirea a fost fixată pe ziua de Sâmbătă, 29 Iunie, sărbătoarea sfinților Apostoli Petru și Pavel.

Instalarea se va face Duminică în 7 Iulie.

Protopopi noi. P. S. Părinte Episcop Vasile a binevoit să numiască protopopi onorifici pe vrednicii preoți: Gheorghe Vior administratorul internatului diecezan și Gheorghe Cotoșman profesor de teologie, colaborator al nostru. Duminică și Luni a avut loc, în capela episcopescă, hirotesirea noilor protopopi onorifici. Felicitări!

Orarul de vară al Statului a fost introdus și la birourile Consiliului eparhial începând dela 20 Iunie a. c. Ore de oficiu: dela 7¹/₂ — 13¹/₂.

Prețul lumânărilor
de ceară a scăzut la
350 Lei kilogramul.

Redactor responsabil: NICOLAE CORNEAN, consilier eparhial.

Notă oficială

Nr. 3449 Sc. 1940.

Din prilejul sărbătoririi I. P. S. S. Dr. Nicolae Bălan, mitropolit al Ardealului și Banatului, cei mai de seamă cărturari și scriitori români au colaborat la publicarea unui „volum omagial“.

Calitățile excepționale de fond și formă ale acestui volum impun în chip deosebit mai ales cercurilor noastre bisericesti, cărora îl și recomandăm.

Prețul: Lei 700 broșat, legat simplu 760 și 780 legat fin. Doritorii îl pot comanda prin Consiliul eparhial și pe seama bibliotecilor parohiale.

Caransebeș, în 26 Iunie 1940.

Consiliul eparhial,

La „Librăria Diecezană“
din Caransebeș, se află de vânzare:

ODĂJDII

cu toate cele necesare din fir de
Lyon inoxidabil cu 22.400 și 28.000 Lei.

Se aduce la cunoștința Cucernicilor preoți
care nu au comandat încă

Cutiile pentru botez și
Cuminecarea bolnavilor

să binevoiască a le comanda
dela Librăria Diecezană din Caransebeș.

Tiparul și editura Tipografiei Diecezane Caransebeș.